

Nr 238.

Av herr **Wiklund** i Stockholm **m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.*

Under rubriken Fångvården finnes i statsverkspropositionen upptaget ett anslag, benämnt Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. Enligt de av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelserna får detta anslag användas för att understödja eller eljest hjälpa villkorligt dömda samt personer, som frigivits från fångvårdens anstalter. Från anslaget kan också, om särskilda skäl föreligga, lämnas hjälp åt åtalade, som kunna antagas erhålla villkorlig dom. Understöd till de olika kategorier, som nu nämnts, kan avse kostnader för inackordering, bostadshyra, kläder (även arbetskläder), mat, verktyg, respengar och annat, som är behövt för att bereda den villkorligt dömda eller den frigivne arbete och försörjning.

I samband med ikraftträdandet den 1 januari 1944 av den nya lagen om villkorlig dom höjdes ifrågavarande anslag, som dittills utgått med 50 000 kronor, till 100 000 kronor. Som skäl härför anförde justitieministern, att den nya lagen icke skulle lända till avsedd nytta, om icke samtidigt med ställdes till förfogande för att anordna bättre möjligheter att omhänderta villkorligt dömda. Samtidigt påpekades vikten av att icke alltför knappt tillmätta medel stodo till förfogande även för de frigivna, framför allt under första tiden efter anstaltsvistelsen. Behovet av ökade anslag betecknades av departementschefen såsom trängande. Anslaget beräknades från och med den 1 januari 1944 efter ett årsbehov av 100 000 kronor.

Efter ikraftträdandet den 1 januari 1945 av den nya lagstiftningen om villkorlig frigivning ställdes kriminalvården inför nya problem. Den ändrade ordningen för frigivning från fångvårdens anstalter avsåg främst att genom hjälpåtgärder och tillsyn underlätta möjligheterna för den frigivne att inplaceras i ordnade förhållanden, men detta krävde av lätt insedda skäl, att han också finge erforderlig hjälp vid starten. För att tillgodose detta syfte höjdes på departementschefens förslag understödsanslaget vid 1946 års riksdag till 120 000 kronor. Någon ändring av beloppet har därefter icke vidtagits. En uppräknings av anslaget vid 1947 års riksdag med 20 000 kronor till 140 000 kronor saknade reell innebörd, enär den neutraliserades av en lika stor minskning av medel, som i annan form stodo till förfogande för understödsverksamheten. Och i statsverkspropositionen till 1950 års riksdag uttalade justitieministern, att han, ehuru enligt hans mening starka skäl förelågo för en höjning av anslaget, i dåvarande läge ansåg sig böra avstå från att tillstyrka ett av fångvårdsstyrelsen väckt förslag om ökning med 25,000 kronor.

I anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1952 års riksdag, har fångvårdsstyrelsen, i anledning av ett av skyddskonsulenten i första distriktet efter samråd med övriga skyddskonsulenter avgivit förslag, hemställt, att anslaget skulle höjas med 60 000 kronor till 200 000 kronor. Departementschefen har betecknat en uppräknig av anslaget såsom *starkt påkallad* men funnit sig icke kunna tillstyrka höjning med mer än 25 000 kronor eller till 165 000 kronor.

Vid bedömandet av det anslagsbehov, som här föreligger, måste en rad faktorer tagas i beaktande, främst den omständigheten, att anslaget icke undergått någon höjning sedan våren 1946. Därefter har emellertid den nya verkställighetslagen trätt i kraft, som klart anger, att eftervården är en av fångvårdens viktigaste uppgifter. Det gäller att sörja för att den frigivne kan erhålla uppehälle under den första tiden i frihet, främst under den vecka eller två, som det dröjer, innan han kan lyfta sin första avlöning. Skyddskonsulenterna, som få en omedelbar kontakt med detta hjälpbehov, framhålla, att det nuvarande läget är ytterligt pressande både för den hjälpbehövande frigivne och för den som skulle ge hjälpen men av brist på medel icke kan. Med villkorligt dömda förhåller det sig på samma sätt. Även fränsett den omständigheten att de numera ofta visa större anpassningssvårigheter än tidigare — riktigt nog använda nämligen domstolarna numera villkorlig dom även i problematiska fall — måste hjälpen, särskilt när det gäller de unga och de yngsta, komma snabbt, vara ingripande och därmed kostsammare. Bostadsfrågan är för villkorligt dömda och för frigivna ett väldigt problem. Om en bostad skall kunna anskaffas, måste hyran ofta betalas från månadens början, om rummet skall vara disponibelt, när vederbörande kommer på fri fot.

Man har också att räkna med ökningen av fångantalet under de senaste två åren. Efter kriget började kurvan gå ned, och totalbeläggningen sjönk några månader år 1948 ned till det antal — omkring 2 000 — som strafflagsberedning, regering och riksdag räknade med, då verkställighetsreformen planlades och beslöts. Men därefter har nedgången förbytt i en stegring, som blivit mycket påtaglig under år 1951 och som torde komma att fortsätta. Den 1 december 1951 utgjorde antalet intagna 2 900 (jämför härmed siffran 2 480 samma dag två år tidigare). Den sedvanliga minskningen vid årsskiftet var icke större, än att antalet den 22 januari 1952 uppgick till icke mindre än 2 850.

Med hänsyn till denna ogynnsamma utveckling erfordras ökade medel för flera olika fångvårdsändamål, om situationen skall kunna bemästras, ökade medel även för understödsverksamheten. Den i propositionen föreslagna höjningen med 25 000 kronor täcker knappast den höjning, som levnadskostnaderna undergått enbart under det senaste året. Räknar man också med fångantalets ökning, blir det av fångvårdsstyrelsen föreslagna beloppet 200 000 kronor ett minimum erforderligt för att antalet personer, som måste lämnas utan hjälp, icke skall stiga ytterligare.

När pengarna äro slut, får skyddskonsulenten ibland söka förmå enskilda

att skänka kontanta medel eller kläder. I andra fall vädjar han till kommunerna att bistå, men kommunernas inställning till villkorligt dömda eller straffade kan vara mycket avvisande. Det måste betraktas som slöseri med dyrbar arbetskraft, om skyddskonsulentorganisationen, över hövan tyngd av så primära arbetsuppgifter som förundersökning, tillsyn och övervakning, skall belastas med sådana bekymmer som att skaffa sina skyddslingar, vad de behöva för sitt livsuppehälle, när de efter en villkorlig dom eller en frigivning skola starta på nytt.

För att åskådliggöra huru anspråken på skyddskonsulenternas resurser ökat må omnämnas, att enbart inom Stockholms stad antalet villkorligt dömda under övervakning ökat från 1 880 till 2 220 under tiden 1 januari 1950—1 oktober 1951; antalet frigivna under tillsyn ökade under samma tid från 230 till 313.

Vid avgången från anstalt kan intagen vid behov av omkostnadsanslaget erhålla underkläder och ett par skor och, om behovet är trängande, en vardagskostym. I övrigt måste man lita till understödsanslaget. Till följd av det senare anslagets knapphet måste redan nu åtskilliga intagna släppas utan ytterplagg och arbetskläder, en omständighet, som särskilt i vad det gäller unga eller förstagångsstraffade föranlett besk kritik från bl. a. arbetsgivare.

Denna bristande omvårdnad står i bestämd motsättning till vad som vid verkställighetslagens antagande med stort eftertryck angavs såsom det nya och bärande i 1946 års fängvårdsreform.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att till Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. för budgetåret 1952/53 anvisas ett anslag av 200 000 kronor.

Stockholm i januari 1952.

Daniel Wiklund
i Stockholm.

Yngve Häckner.

Ingrid Gärde Widemar.

Ax. Gustafsson,
Borås.

Oscar Andersson.